

Nr 139

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 15 § och 23 § 1 mom. bekämpningsmedelsförordningen den 14 december 1962 (nr 703); given Stockholms slott den 3 april 1964.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av protokollet över socialärenden för denna dag, inhämta riksdagens yttrande över härvid fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 15 § och 23 § 1 mom. bekämpningsmedelsförordningen den 14 december 1962 (nr 703).

GUSTAF ADOLF

Sven Aspling

Propositionens innehåll

I propositionen begäres riksdagens yttrande över ett förslag till ändring i bekämpningsmedelsförordningen, innebärande förbud att använda betat utsäde för annat ändamål än som utsäde samt straffansvar för oaktsamhet vid hantering av betat utsäde.

Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av 15 § och 23 § 1 mom. bekämpningsmedelsförordningen den 14 december 1962 (nr 703)

Härigenom förordnas, att 15 § och 23 § 1 mom. bekämpningsmedelsförordningen den 14 december 1962 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 §.

Yrkesmässig betning — — — — — särskilt tillstånd.

Betat spannmål eller potatis eller annat betat utsäde må förvaras endast i emballage av sådant slag som fastställts av registreringsmyndigheten. Dyligt emballage må icke användas för annat ändamål.

Betat spannmål eller potatis eller annat betat utsäde *må användas endast som utsäde och* må förvaras endast i emballage av sådant slag som fastställts av registreringsmyndigheten. Dyligt emballage må icke användas för annat ändamål.

23 §.

1 m o m. Till dagsböter dömes den som

- a) saluhåller, överlåter — — — — — av medlet;
- b) bedriver handel — — — — — mot 10 §;
- c) yrkesmässigt utför — — — — — sådan verksamhet;
- d) i ansökan — — — — — av betydenhet;
- e) bryter mot — — — — — stycket; eller

f) åsidosätter nödig aktsamhet vid hantering av bekämpningsmedel eller vid handhavandet av emballage eller redskap, som använts till *bekämpningsmedel*.

f) åsidosätter nödig aktsamhet vid hantering av bekämpningsmedel *eller betat utsäde* eller vid handhavandet av emballage eller redskap, som använts till *sådan vara*.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 april
1964.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, LINDHOLM, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, fråga om *strängare regler för hantering av betat utsäde* samt anför.

I bekämpningsmedelsförordningen den 14 december 1962 (nr 703) stadgas att bekämpningsmedel, varmed förstås ämnen och beredningar avsedda till skydd mot egendomsskada, sanitär olägenhet eller dylikt genom växter, djur, bakterier eller virus, skall handhas och förvaras så att de med varan förenade riskerna i möjligaste mån begränsas. Bekämpningsmedel skall vara registrerade för att få försäljas, överlätas eller användas. Vid registreringen hänföres bekämpningsmedlen till tre skilda faroklasser (klass 1—3) alltefter förgiftningsrisken. Behandling av utsäde med bekämpningsmedel, s. k. betning, får vad gäller de giftigare medlen (klass 1 och 2) bedrivas yrkesmässigt endast av den som innehar tillstånd därtill. Vidare gäller att betad spannmål eller potatis eller annat betat utsäde endast får förvaras i emballage av sådant slag, som fastställts av giftnämnden, och att dylikt emballage inte får användas för annat ändamål. Den som bryter mot nu nämnda föreskrifter straffas enligt förordningen med dagsböter, såvida inte gärningen begåtts av ringa oaktsamhet, i vilket fall ansvaret bortfaller. I grova fall kan straffet bli fängelse.

Giftnämnden har i skrivelse den 4 mars 1964 hemställt om ändring av bekämpningsmedelsförordningen, innebärande dels straffsanktionerat förbud att använda betat utsäde annat än som utsäde, dels straffansvar för den som åsidosätter nödig aktsamhet vid hantering av betat utsäde eller vid handhavandet av emballage eller redskap, som använts till sådant utsäde.

Giftnämnden anför att det på senare tid blivit känt att djur avsiktligt utfodrats med överskottsquantiteter av betat utsäde. Nämnden säger sig ha erfarit att man i vida kretsar inte beaktat de med en sådan utfodring förenade riskerna, eftersom varken giftstadgan eller bekämpningsmedelsförordningen innehåller något uttryckligt förbud mot utfodring med betat

utsäde. Med hänsyn till vad sålunda blivit känt finner nämnden angeläget, att ett sådant, med straffsanktion förenat förbud snarast tillkommer. I samband härmed uttalar sig nämnden även till förmån för ett utsträckande av straffansvaret i bekämpningsmedelsförordningen till att avse den som åsidosätter nödig aktsamhet vid hantering av betat utsäde eller vid handhavandet av emballage eller redskap, som använts till sådant utsäde. Aktsamheten bör enligt nämndens mening kräva, att betat utsäde inte spills ut eller läggs upp på avfallsplatser på sådant sätt att fåglar eller andra djur kan förgiftas därav. Om de föreslagna bestämmelserna införes, säger sig giftnämnden avse att i kommande föreskrifter rörande emballage för betat utsäde inrycka föreskrift om sådan märkning, att därav framgår att betad vara vid straffansvar inte får användas till djurfoder. I sammanhanget upplyser nämnden att utredning pågår om möjligheterna att förse betat utsäde med blå varningsfärg, som lätt kan skiljas från färgen på spannmål och dessutom — enligt vad vissa observationer om fåglars färgseende ger vid handen — kan antagas motverka risken för att fåglar förgiftas av utsädet.

Över giftnämndens framställning har remissyttranden avgivits av medicinalstyrelsen, veterinärstyrelsen, lantbruksstyrelsen, Riksförbundet Landsbygdens folk samt Sveriges lantbruksförbund.

Alla remissorganen tillstyrker de föreslagna ändringarna i bekämpningsmedelsförordningen eller lämnar dem utan erinran.

Riksförbundet Landsbygdens folk anför, att den pressade ekonomiska situationen tvingat jordbrukarna att utnyttja alla tänkbara möjligheter till rationaliseringar och att söka tillämpa modern teknik, vilket haft till följd att utsädesbetningen fått allt större utbredning. Informationen om riskerna härav synes ha varit ganska lågmäld i jämförelse med kampanjen för en ökad användning. Förbundet finner det emellertid tillfredsställande, att en mer nyanserad bild av behovet av betning framkommit under senare tid och att rekommendationer utfärdats om minskad dosering. Från jordbrukets sida är det angeläget, att användningen av olika gifter begränsas till vad som är oundgängligen behövt och att giftigheten hos preparaten inte är större än nödvändigt. Förbundet understryker, att ett tillfredsställande resultat i fråga om användningen av betat utsäde knappast kan nå utan en effektivare informationsverksamhet om betningsmedlens giftighet och om riskerna vid utfodring. Behovet av en lämplig upplysningsverksamhet betonas även i *medicinalstyrelsens* yttrande.

— *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet Landsbygdens folk* ställer i sammanhanget frågan huruvida sådant spill som ofrånkomligt uppkommer, exempelvis vid sådd av fält när såningsmaskinerna vändes, skall anses innebära åsidosättande av nödig aktsamhet vid hanteringen. Förbunden säger sig inte vara beredda att godtaga en så rigorös tolkning av den föreslagna straffbestämmelsen.

Veterinärstyrelsen ifrågasätter, om det föreslagna förbudet mot användning av förgiftat fodermedel bör begränsas till betat utsäde. Enligt styrelsens mening bör man utreda om gällande föreskrifter för användande av kemiska bekämpningsmedel alltid hindrar att vegetabilier tillsatta med giftiga sådana medel kommer till användning vid utfodring. Veterinärstyrelsen hälsar med tillfredsställelse giftnämndens uppgift, att den avser att ägna frågan om blåfärgning av betat utsäde särskild uppmärksamhet. Genom en sådan färgning bör de förväxlingar kunna undvikas, vilka synes ha varit den vanligaste orsaken till fall av förgiftning med betat utsäde. *Riksförbundet Landsbygdens folk* ger uttryck åt liknande tankegångar.

Departementschefen

Bekämpningsmedlen utgör en tämligen heterogen grupp av varor vilka har det gemensamt, att deras användning grundar sig på deras giftiga egenskaper. Många av medlen har trots betydande giftighet fått omfattande användning av ekonomiska skäl. Under senare år har de med bekämpningsmedlen förenade förgiftningsriskerna kommit att ägnas ett allt större intresse i den allmänna debatten. Härvid har bland annat uppmärksammats de risker, som föreligger vid bruket av s. k. betat utsäde. Enligt bekämpningsmedelsförordningen av år 1962, vilken reglerar användningen av och handeln med bekämpningsmedel, fordras tillstånd för att yrkesmässigt utföra betning med de giftigare bekämpningsmedlen, men beträffande hanteringen av det färdigbetade utsädet innehåller förordningen endast vissa bestämmelser om emballage för förvaringen av utsädet.

Vid tillkomsten av bekämpningsmedelsförordningen anförde föredragande departementschefen att, eftersom mycket giftiga kvicksilverföreningar spelar stor roll vid betning av utsäde, kunskaper, noggrannhet och ansvars-känsla måste prägla betningsverksamheten. Samma egenskaper bör enligt min mening ådagaläggas vid handhavandet av det betade utsädet. I likhet med remissorganen delar jag därför giftnämndens uppfattning, att ett oakt-samt handhavande av betat utsäde eller emballage eller redskap för sådant utsäde bör föranleda straffansvar. Med anledning av vad Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk anført om svårigheterna att vid sådd undvika varje spill av utsäde, vill jag emellertid framhålla, att oaktsamhet inte kan anses föreligga då spill inte förekommit i större omfattning än som även vid iakttagande av omsorg och noggrannhet är ofrånkomligt förbundet med utsädes begagnande för sitt ändamål. Oaktsamhet, vilken bedömes som ringa, skall vidare enligt uttrycklig bestämmelse i bekämpningsmedelsförordningen inte föranleda något ansvar.

Giftnämnden har föreslagit, att i 15 § första stycket bekämpningsmedelsförordningen införes ett uttryckligt förbud att använda betat utsäde annat än som utsäde. Förslaget har inte mött någon gensaga från remissorganens sida. Även om man möjligen skulle kunna anse att ett förbud som nu sagts

inrymmes under den föreslagna bestämmelsen om straffansvar för oaktsamt handhavande av betat utsäde finner jag, med hänsyn till att sådant utsäde kommit till användning som foder åt djur, att ett särskilt förbud med sikte på användningen av utsädet är befogat. Att utfodra djur med betat utsäde bör bedömas som en allvarlig förseelse, bl. a. med hänsyn till de hälsorisker för människan som därigenom uppstår.

Flera remissorgan har framhållit vikten av en effektiv informationsverksamhet som ett medel i kampen mot de faror, som en omfattande användning av kemiska bekämpningsmedel innebär. Jag vill uttala min fulla anslutning härtill. De som är verksamma inom jordbruket bör genom någon lämplig form av upplysning beredas kunskap om de ändringar i bekämpningsmedelsförordningen, som nu genomföres, och dessutom mer allmänt en ökad kännedom om de med betningsmedlen förenade förgiftningsriskerna. Denna upplysningsverksamhet kan lämpligen utövas av jordbrukets upplysningsnämnd. Jag fäster också stor vikt vid de undersökningar om blåfärgning av betat utsäde, som giftnämnden berört i sin framställning, och jag skulle finna det mycket tillfredsställande, om risken för förväxling av betat utsäde med annat utsäde eller spannmål effektivt minskades.

Slutligen vill jag framhålla att de spörsmål, som nu aktualiserats i fråga om bekämpningsmedlen, endast utgör en del av ett mycket större komplex av omgivningshygieniska problem, som nutidsmänniskan ställs inför. Riskerna för uppkomsten av kroniska förgiftningstillstånd och riskerna på det genetiska området till följd av användningen av biocider är mycket svåra att bedöma. Dessa frågor är därför från allmänhygienisk utgångspunkt värda stort intresse. Giftnämnden har till uppgift att kontinuerligt ägna forskningen och utvecklingen i övrigt på området all möjlig uppmärksamhet, så att vid behov snabba och effektiva ingrepp kan göras till avvärjande av hälsofara. Forskningen rörande det aktuella problemkomplexet avses dessutom komma att övervägas av en särskild utredning inom jordbruksdepartementet.

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte genom proposition inhämta riksdagens yttrande över ett inom socialdepartementet upprättat förslag till *förordning om ändrad lydelse av 15 § och 23 § 1 mom. bekämpningsmedelsförordningen den 14 december 1962 (nr 703)*.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Hans Folkesson